

Mateřídouška vejčitá kraňská

Thymus pulegioides L. subsp. *carniolicus* (Borbás) P. A. Schmidt

Stupeň ohrožení: C1

syn.: *Thymus froelichianus* Opiz

POPIS

Z kořene vyrůstají nadzemní stonky, většinou silně rozvětvené, které jsou již v prvním roce vývoje zakončeny květenstvím; růst pokračuje bočními výhonky, které jsou zakončeny květenstvím v následujícím roce. Hlavní kořen a starší výhonkové osy jsou silně zdřevnatělé, koncové části zůstávají bylinné. Na zdřevnatělých částech vytrvává přes zimu zelené olistění. Typ větvení je sympodiální. Pro časté odumírání až k bázi rostliny se často utváří keříčkovitý růst; u výhonků přikrytých stařinou však není zpravidla tak výrazný. Květonosné větve 5-30(40) cm vysoké, výrazně čtyřhranné (dvě protilehlé plochy jsou užší), na hranách a na protilehlých plochách jsou oděné dlouhými, odstávajícími i dolu stočenými chlupy, zbylé dvě protilehlé plochy jsou lysé nebo téměř lysé (ojediněle s přitisklými drobnými chlupy). Listy 8-20 x (2-)4-10 mm, eliptické, kopinaté, vejčité až téměř okrouhlé, protistojné, řapíkaté, na větvích pod květenstvím a ve střední části stejného tvaru a velikosti, nejspodnější někdy menší, tenké, vespod s žilnatinou slabě vyniklou, žilky k listovému okraji mizí v listovém parenchymu a na okraji se nespojují, kromě brv na okraji báze listů jsou obě listové plochy porostlé chlupy. Květenství hlávkovité až protáhlé a přetrhované. Kalich 2,5-4 mm dlouhý, dokola hustě chlupatý, horní kališní zuby vždy obrvené. Koruna 3,5-6 mm dlouhá, růžová. Tvrdky vejčité, většinou mírně zploštěle kulovité, 0,6-0,8 mm, hnědé. Kvete VII - IX (X). $2n = 28$ (naše populace), 56 (některé iberské rostliny).

EKOLOGICKÉ NÁROKY

Na středomoravské lokalitě u Hněvotína roste v okolí drobných vápencových lůmků ve společenstvech blízkých svazu *Bromion erecti*, u Janova pak v částečně ruderalizujících porostech s převahou druhů ze svazu *Violion caninae*.

ROZŠÍŘENÍ

Areálová mapa tohoto taxonu nebyla dosud vypracována (zřejmě se liší vymezení taxonu v některých okrajových oblastech). Centrum rozšíření se nachází v jižních Alpách a v teplých pohořích jižního Německa, roste ve Švýcarsku. Druh zasahuje recentně ojedinělými lokalitami na Moravu a západní Slovensko, vyskytuje se v jižní Francii a ve Španělsku (iberské rasy mohou být ale odlišnými taxony). Dvě moravské lokality (Hněvotín, Janov) jsou, zřejmě, původní, kdežto ostatní moravské lokality vznikly, pravděpodobně, zavlečením či pěstováním této mateřídoušky. V Čechách v současnosti druh neroste (není znám), na historických lokalitách zanikl. Recentně ve fytogeografických okresech 21a. a 75.

PŘÍČINY OHROŽENÍ

Taxon je ohrožen především vysokým stupněm hybridizace s příbuznou mateřídouškou vejčitou obecnou (*Thymus pulegioides* subsp. *chamaedrys*) - hrozí tzv. „koroze genofundu“. Na lokalitě u Janova, kde není populace chráněná v ZCHÚ, byla jedna malá populace zničena procházejícími stády skotu a rovněž druhá mikropopulace je podobným způsobem ohrožena (pastva skotu, přibližování dřeva apod.).

SEZNAM LITERATURY

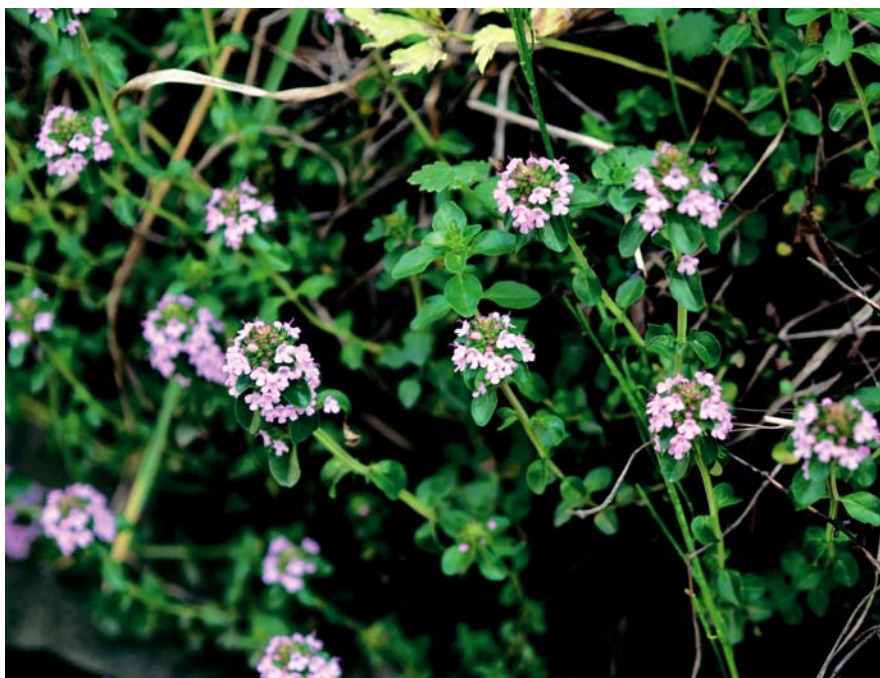
ČÁP J., ŠÍPOŠOVÁ H., 1993. *Thymus L. Dúška (materina dúška)*. In: Bertová L. et Goliášová K. [red.], Flora Slovenska V/1, 335-367, Veda, Bratislava

ČÁP J., KLEINOVÁ H., 2011. *Současné poznatky o mateřídoušce vejčité kraňské (Thymus pulegioides subsp. carniolicus) v České republice*. Příroda, Praha, 31: 2257-246

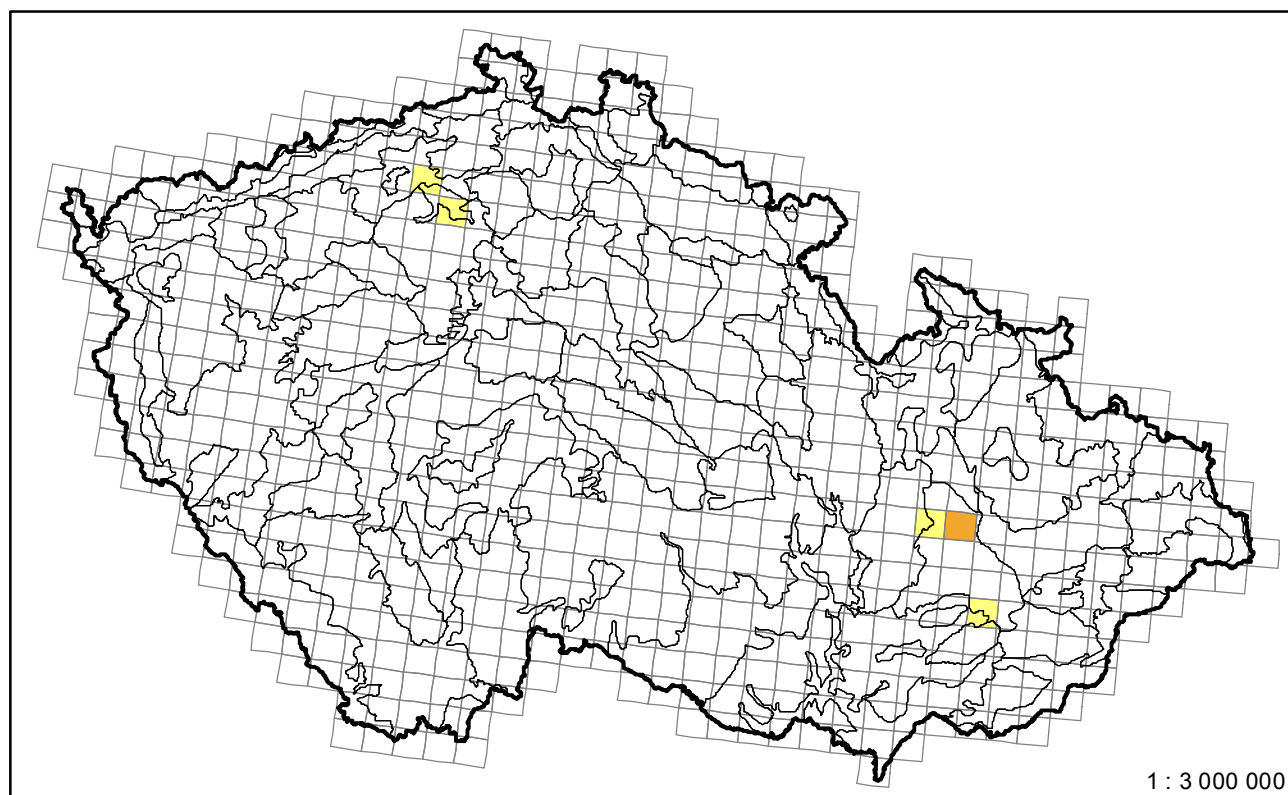
MORALES R., 2002. *The history, botany and taxonomy of the genus Thymus*. In: Stahl-Biskup E. et Saez F. [eds.], Thyme. The genus *Thymus*, 1-43, Taylor and Francis, London and New York.

SCHMIDT P., 1980. *Zu Wuchsform und Verzweigung der mitteleuropäischen Arten der Gattung Thymus L. (Labiatae)*. ein Beitrag zur Kenntnis der Morphologie von Zwerghalbsträuchern. - 100 Jahre Arboretum (1879-1979), 167-187. Berlin

WEBER F., 1958. *Die Tschechoslowakischen Thymus-Arten und Opiz's Anteil an deren Erkennung*. - In: Klášterský I. [ed.], Phillip Maximilian Opiz und seine Bedeutung für die Pflanzentaxonomie, 159-254, Praha

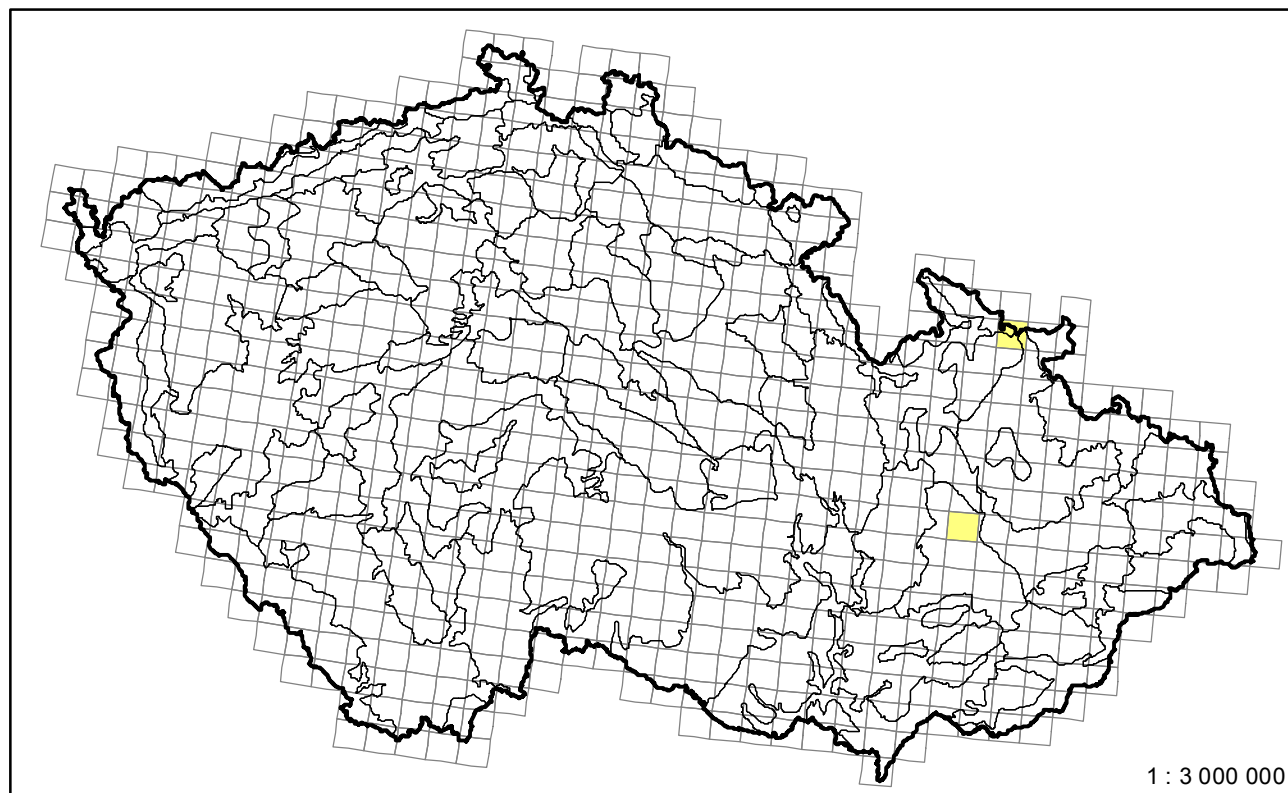

Výskyt do roku 2000

počet lokalit 1 2 - 3

Výskyt po roce 2001

počet lokalit 1